

CHARLES GEVAERT EN DE BESTRIJDING VAN DE KROEP.

Ta vie fut une vie d'abnégation et de travail. Dr. De Cock.

Inleiding.

In 1981 verscheen van de hand van André Capiteyn en Johan Decavele 'In Steen en Brons van Leven en Dood', een inventaris van de waardevolle grafmonumenten op de begraafplaatsen van de Stad Gent. Daarin werd zoals in de ondertitel staat vermeld, ook een portretgalerij opgenomen met een korte biografische nota van verdienstelijke of bekende personen die er begraven zijn. De auteurs stippen wel aan, dat doorgaans alleen personen werden opgenomen die al ergens in een publicatie staan vermeld. Het spreekt voor zich, dat daardoor figuren van lokaal belang waaraan nog geen publicatie werd gewijd, niet in deze portretgalerij werden opgenomen. Velen onder hen genoten tijdens hun leven de nodige waardering van de samenleving maar geraakten meestal vrij vlug na hun overlijden in het vergeetboek. Zo verging het ook Charles Gevaert een gedreven, jong gestorven arts waarvan het mooie grafmonument op de Westerbegraafplaats te vinden is. (afb.7)

1. Portret van Charles Gevaert afgedrukt in: A la mémoire du docteur Charles Gevaert. Gand Imp. Ad Hoste 1902.

Familiale achtergrond.

Charles Ivo Gevaert wordt op 14 maart 1861 te Gent geboren als derde van de vier zonen van Ivo Gevaert en Stephania Pickaert. Zijn ouders zijn er op 22 april 1857 gehuwd. Vader Ivo, op 6 juni 1821 geboren te Huise is een kozijn van de bekende componist François August Gevaert, auteur o.a. van de Arteveldecantate. Moeder Stephania Pickaert is een zuster van bierbrouwer Charles Pickaert uit de Rodelijvekensstraat die jarenlang achtereenvolgens liberaal gemeenteraadslid en schepen van Gent was. (afb. 2 en 3) Het paar gaat

2. Het imposante woonhuis van brouwer Charles Pickaert in de Rodelijvekensstraat.

eerst in de Belgradostraat wonen en verhuist vandaar op 4 november 1862 naar de Koestraat. Ze openen er een magazijn van ijzerwaren die door 'koopvrouw' Stephania draaiend wordt gehouden want vader Ivo is conducteur van

bruggen en wegen. Het gezin breidt zich uit met vier kinderen die elkaar in een snel tempo opvolgen. Ferdinand wordt geboren op 28 april 1858, Eugène ziet het levenslicht op 6 mei 1859, op 4 maart 1861 gevolgd door Charles Ivo. Oom Charles Pickaert is een van de getuigen bij de geboorteaangifte, Charles is dus waarschijnlijk naar hem vernoemd. Het vierde kind, Louis François, komt op 11 maart 1863 ter wereld maar diens geboorte krijgt een dramatisch vervolg want op 21 maart daaropvolgend sterft Stephania Pickaert. Kraamvrouwenkoorts lijkt het meest voor de hand liggend maar een andere complicatie is natuurlijk ook niet uitgesloten. Vader Ivo hertrouwt niet, er is dienstpersoneel en de familiale verbondenheid is sterk genoeg om eveneens voor gezinshulp te zorgen. In eerste instantie is er nicht Melanie Dieteren die een vijftal jaren - tot ze huwt met Emile August Fosselart- de zorg voor gezin en winkel op zich neemt. Haar moeder Melanie Gevaert komt daarna samen met dochter Clementine Dieteren bij het gezin van haar broer Ivo inwonen maar zet de winkel niet verder.

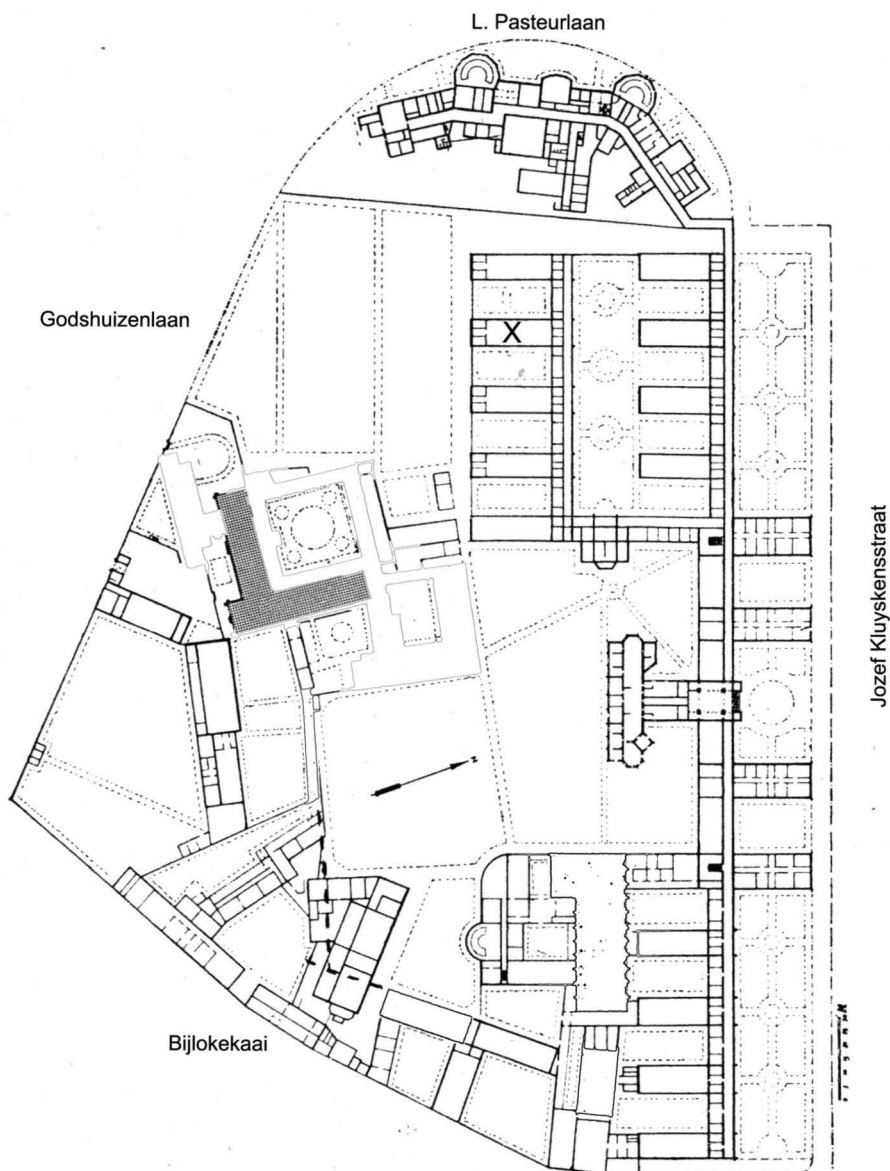
De vier zonen van Ivo Gevaert studeren allen aan de Gentse universiteit. Ferdinand studeert rechten en wordt vrederechter van het kanton Ruiselede, Eugène wordt ingenieur van bruggen en wegen, Charles studeert af als arts en Louis als apotheker.

Studies en loopbaan.

Hoewel alle vier de broers intellectueel begaafd zijn, is vooral Charles een uitermate begaafd kind en een briljant student. Op 16-jarige leeftijd heeft hij al de volledige humaniora aan het koninklijk atheneum doorlopen en op 12 februari 1878 schrijft hij in aan de Gentse universiteit waar hij twee jaar (kandidatuur) natuurwetenschappen volgt. Op 19-jarige leeftijd begint hij aan de eerste kandidatuur geneeskunde en in 1884 slaagt hij met de grootste onderscheiding in de examens als doctor in de genees- heel- en verloskunde. Datzelfde jaar nog vertrekt hij naar Wenen om zich te specialiseren in neuskeel- en oorziekten bij toen gereputeerde artsen en wetenschappers als Politzer, Grüber, Urbantschitsch, Störk en Chiari. Hij volgt er ook lessen in anatomie en klinische geneeskunde.

3. Brouwerij-embleem boven de koetspoort.

4. Grondplan Bijloke.

Zodra hij terug is in Gent, begint hij aan zijn medische loopbaan. Een jaar na het behalen van zijn diploma wordt hij corresponderend lid van de Cercle Médical na het presenteren van een wetenschappelijk artikel over een geval van een aangeboren vernauwing van de longslagader in combinatie met een hartafwijking. Het jaar nadien is hij effectief lid na een wetenschappelijke bijdrage over chronische poliomyelitis. Hij wordt benoemd tot ‘médecin-adjoint’ in het burgerlijk hospitaal de Bijloke en tot assistent interne geneeskunde aan de universiteit. Een eerste benoeming op 31 mei 1886 wordt in 1888 met twee jaar verlengd. Wegens zijn grote bekwaamheid in zijn specialiteit mag hij op 25-jarige leeftijd een gratis consultatiedienst neus-keel-oorziekten openen in de Bijloke. In 1889 wordt hij er titularis dienstoverste difterie en in 1896 opent hij er de eerste vaste dienst keel, neus en oor. Tenslotte wordt hij nog in 1901, een jaar voor zijn overlijden voorzitter van de Belgische Keel-, Neus- en Oorvereniging.

Huwelijk

Ondertussen is Charles Gevaert op 27 oktober 1892 gehuwd met Elise Charlotte Verhelst (° Gent, 18 maart 1861), het tweede kind uit een gezin dat zeven kinderen telt. Haar ouders, Karel Verhelst en Charlotte D'Hondt houden een kruidenierswinkel open in de Brabantdam. (1) Elise is een zus van Sidonie Verhelst, de allereerste vrouwelijke studente aan de Gentse universiteit. (zie bijlage)

Elise is modiste en vertrekt in oktober 1887 naar Brussel. Als ze in december 1889 terugkeert naar Gent gaat ze wonen in de Kortedagsteeg. Op 6 november 1891 bevalt ze er van haar natuurlijk kind Olivier Louis Verhelst. Het jongetje overlijdt echter al na een tweetal maanden. Er zijn sterke aanwijzingen dat Charles Gevaert de vader is van dit kind. Als hij huwt met Elise zijn apotheker Félix Deschlins en dokter Maurice Stuckens getuigen en net zij beiden deden ook de geboorteaangifte van Olivier Louis. Maurice Stuckens figureerde ook samen met arts Albert Deneef als aangever van het overlijden van het kind. De andere twee huwelijksgetuigen zijn Adolphe Verhelst, een broer van Elise en haar schoonbroer Henri Van Boeckxsel. Het ontbreken van familieleden van Charles als huwelijksgetuigen doet vermoeden dat zijn familie niet ingenomen is met zijn huwelijk. Modiste Elise is naar de normen van hun milieu waarschijnlijk veel te min om een aanvaardbare partij te zijn.

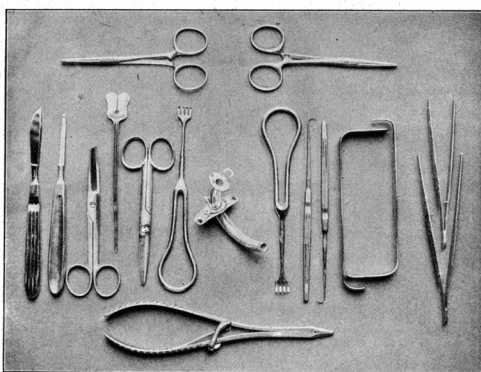
Charles woont bij zijn huwelijk in de Bagattenstraat 58 en op 2 september 1896 wordt hier zijn dochttertje Yvonne Charlotte Adolphina geboren (2)

Op 22 augustus 1896 verhuist het gezin dan naar de Muinkkaai. Typisch voor die periode en de status van het gezin is, dat er behalve dienstpersoneel, vanaf

1898 ook een Engels kindermisje voor het dochtertje wordt aangeworven. Het gezin verhuist nog een laatste keer, op 8 mei 1902 amper enkele maanden voor het overlijden van Charles, naar de Fortlaan.

Difterie: een gevaarlijke ziekte.

Difterie is een acute, bacteriële infectieziekte die zich bij voorkeur nestelt op de slijmvliezen van de neus- en keelholte waar door weefselversterf grijswitte vliezen ontstaan maar die tevens ook ernstige complicaties zoals verlammingen van verhemelte en oog- en hartspier kan teweegbrengen. Een uiterst gevaarlijke verwickeling die zich vooral bij jonge kinderen (voornamelijk tussen de leeftijd van 2-7 jaar) voordoet is difterie van het strottenhoofd (kroep-croup). De kinderen ontwikkelen naast een rauwe holle hoest een hoorbare, min of meer fluitende ademhaling, de in- en uitademing wordt moeilijker en moeilijker en dood door verstikking is dan meestal het fatale gevolg. Om de kroepkijndertjes te redden kan intubatie worden toegepast waarbij een buisje via de mond in het verstopte strottenhoofd wordt gebracht maar bij ernstigere gevallen, waarbij de vliezen zich reeds te diep in de luchtpijp bevinden is een chirurgische ingreep noodzakelijk. Met een zgn. luchtpijpsnede of tracheotomie wordt aan de voorzijde van de hals een opening in de luchtpijp gemaakt waar een gebogen, metalen buisje (canule) wordt ingebracht dat met een

INSTRUMENTEN VOOR TRACHEOTOMIE.

Van links naar rechts: spits en geknopt scalpel, gebogen schaar, sleufsonde, rechte schaar, scherpe wondhaken, tracheaal-canule van LUER, stompe wondhaken, anatomisch en chirurgisch (haak) pincet. Boven arterieklammen, onder REINER'S naaldvoerder.

Kind met luchtpijpsnede en kroepkijpje

5. Instrumenten voor tracheotomie. In J. Eduard Stumpfss, Voorlezingen over ziekenverpleging. Uitg. De Erven Bohm. 1947. Haarlem
6. Kind met luchtpijpsnede en kroepkijpje. In: Drs. H. Deckx, A. Van Huffelen, A. Hendrickx, Leerboek voor Ziekenverpleging. 1943. Standaard Uitg.

bandje aan de hals wordt bevestigd. Het is Charles Gevaert die de luchtpijp-snede hier als het ware vulgariseerde want voordien werd deze techniek nagenoeg niet toegepast te Gent. (afb.5 en 6)

Difterie kwam vooral voor in de steden tijdens de winterperiode en af en toe was er zelfs sprake van een epidemie. Te Gent was er in 1900, voornamelijk tijdens de maand januari, zo'n epidemie waarbij 85 gevallen werden opgevangen in het hospitaal van de Bijloke. Dag en nacht - en soms verscheidene keren op een nacht - werd op hem een beroep gedaan om patiëntjes te redden. Charles Gevaert kreeg voor zijn grote inzet tijdens deze periode het burgerkruis eerste klas. Misschien niet toevallig uitte zich bij Charles - die geen sterke gezondheid had - vanaf dan de eerste symptomen van een nergens bij naam vermelde dodelijke kwaal waaraan hij twee jaar later zal overlijden.

Na ontdekking en beschrijving van de difteriebacil in 1873-1883 en 1884 door Klebs en Loeffler, was reeds in diverse laboratoria aan de ontwikkeling van een serum gewerkt. In 1894 werd door Emile Roux, samen met von Behring het gebruik van een serum geïntroduceerd, in 1897 door Ehrlich volledig gerealiseerd. In 1897 liet de Duitse regering het gebruik van dit serum toe, waardoor het aantal fataal aflopende difteriegevallen spectaculair daalde. In 1923 werd een vaccin door Gaston Ramon ontwikkeld en vanaf 1936 werden ook sulfamiden en daarna antibiotica gebruikt om difterie en de verwikkelingen ervan te bestrijden. Achille Champon een leerling van Charles Gevaert, vermeldde dat te Gent de vaccinaties maar eind 1933 begonnen. Difterie en kroepgevallen zijn nu in België nagenoeg verdwenen doordat dit een van de ziektes is waartegen kinderen preventief worden ingeënt. Toch weigeren nog altijd sommige ouders om religieuze of andere redenen om hun kinderen te laten inenten. De ziekte komt nog voor in minder ontwikkelde regio's en begin jaren 90 van de twintigste eeuw was er in bepaalde staten van de voormalige Sovjet-Unie nog een epidemie wegens een daling van de vaccinatiegraad.

De zaal waar Charles Gevaert zijn patiëntjes verzorgde, werd later in twee delen gesplitst. In het eerste deel hadden de consultaties neus-keel-oren plaats. In het tweede deel werden de schaarser voorkomende kroepgevalletjes behandeld. Om de tracheotomie uit te voeren stond in dit gedeelte een speciale medische stoel. Mevr. Denise De Racker, als verpleegkundige werkzaam in de Bijloke vanaf 1952 tot 1990 herinnert zich deze zaal - met het nummer 38- nog zeer goed, evenals de oudere zuster Perpetua die daar dienst liep. De zuster plaatste het doodzieke kind in de medische stoel en trok het hoofdje achterover waarop de dokter de ingreep toepaste om de canule te plaatsen. Ook kinderarts Eddy De Vriendt herinnert zich nog goed zaal 38 en de kleine, gebogen zuster Perpetua. Ze kon feilloos een kroepgeval diagnosticeren aan de geur van de adem van een patiëntje. Naar verluidt, had die een geur van

rijpe appels. Behalve kroep was er ook nog de zgn. valse kroep. Die bestond eveneens uit een keelontsteking maar werd veroorzaakt door een andere bacil die enkel bij ernstige gevallen soms eveneens een tracheotomie vereiste.

Overlijden en uitvaart.

Nadat Charles Gevaert op 13 augustus 1902 op amper 41-jarige leeftijd overleed, liet zijn weduwe alle lijkredes en in memoria bundelen en uitgeven bij drukkerij A. Hoste. Zij droeg het werkje op aan haar dochttertje en allen die haar man hadden gekend en gewaardeerd. De eerste – niet gesigeneerde tekst - is geen lijkrede maar schetst en verheerlijkt ietwat geëxalteerd de persoonlijkheid van Charles. Deze tekst is door haarzelf, of in haar opdracht geschreven. Meerdere details geven een indicatie in die richting zoals b.v.: '*... les tendresses dont il était entouré, craignant pour sa santé fragile, le priaient de renoncer à tant de fatigues et de se conserver pour elles. Il fut inflexible. A leur remontrances, tantôt énergiques, tantôt suppliantes, il opposa toujours le veto de son inébranlable volonté. Il répondait nerveusement: 'il ne m'appartient pas de songer à vous ni à moi, mais au Devoir!'*

Volgens de algemene teneur van de lijkredes was Charles Gevaert een intelligente, zachte en tolerante persoonlijkheid die van aanpakken wist, ondanks zijn zwakke gezondheid zichzelf nooit spaarde maar alleen het welzijn van zijn patiënten voor ogen had.

Hij werd burgerlijk begraven, op het kerkhof, er werd nog een lijkrede uitgesproken door Albert Story namens de vrijmetselaarsloge Le Septentrion waarvan hij logebroeder was. De Westerbegraafplaats, in de volksmond het Geuzenkerkhof genoemd was oorzaak van een polemiek tussen katholieken en liberalen. Nog een heel eind in de 20ste eeuw lieten liberalen en socialisten zich bij voorkeur hier begraven terwijl katholieken de voorkeur gaven aan Sint-Amansberg en vooral aan Mariakerke. In 1903 werd de concessie voor het graf verleend waarna een grafmonument werd geplaatst van de hand van Hippolyte Le Roy. Het bronzen meisjesbeeld aan de voet van de rotsstèle- zijn dochttertje Yvonne? - staat tevens misschien symbool voor de vele door hem geredde patiëntjes.(afb. 6 en 7)

Zijn weduwe vertrok met haar dochttertje op 7 juni 1905 naar Brussel. Ze overleefde haar man meer dan een halve eeuw en stierf pas in 1955. Dochter Yvonne overleed in 1975 en is net als haar moeder in het graf van Charles Gevaert bijgezet.

Charles Gevaert was slechts een viertal jaren verbonden aan de universiteit, heeft weinig gepubliceerd en geraakte daardoor wellicht in de vergetelheid. Zijn zwakke gezondheid, korte levensloop en de hoge werkdruk die al zijn tijd

7. Grafmonument Gevaert op de Westerbegraafplaats.

opslorpten, verhinderden volledig de uitbouw van een wetenschappelijke carrière. Zijn grote verdienste lag in het feit dat hij zijn patiënten en de redding van vele kinderen absolute voorrang gaf.

Bijlage.

Een opmerkelijke schoonzus.

Sidonie Verhelst, de oudste dochter van Karel Verhelst en Charlotte D' Hondt, werd geboren op 12 juli 1859. Ze studeerde voor onderwijzeres en was werkzaam in Gentse stadsscholen. Op 6 december 1882, op 23-jarige leeftijd, liet ze zich inschrijven aan de Gentse universiteit in de faculteit der natuurwetenschappen. Sidonie kreeg een plaats toegewezen op de eerste rij in de uiterste hoek en goed gescheiden van haar 45 mannelijke medestudenten. Haar aanwezigheid veroorzaakte de nodige ophef, een Roemeense student kon het niet laten ongeoorloofde toenaderingspogingen te wagen maar de academische overheid greep kordaat in. De student werd een maand geschorst en de sanctie werd ter informatie en waarschuwing voor alle studenten op een publieke plaats uitgehangen. Sidonie slaagde in 1882/1883 in eerste zit met voldoening en in 1883/1884 slaagde ze in tweede zit met onderscheiding. Daarna zette ze evenwel haar studies stop. In 1887 huwde ze met musicus en muziekleraar Henri Van Boeckxsel. Het koppel kreeg vier kinderen: Lucia, Louise, Robert en Suzanne. Het enige zoontje overleed in mei 1902 op 9-jarige leeftijd. Als reactie op het overlijden van het enige zoontje verhuisde het gezin op 15 juli van hun woning in de Meersstraat naar de Nieuwstraat te Ledeberg waar vader Henri kort daarna, naar verluidt van verdriet overleed.

Sidonie overleefde haar man niet lang, ze overleed schielijk enkele jaren later in 1906 te Gentbrugge waar in 2002 een straat naar haar werd vernoemd.

G. Desmet – R. De Vriendt-Mores.

Met dank voor hulp of informatie aan: Adrien Brysse, Denise De Racker, Dr. Eddy De Vriendt, Prof. Dr. Alexander Evrard, Eline Van Langendries, Jeanine Volcke en de wetenschappelijke staf van het museum Dr. Guislain.

Voetnoten

1. Volgens haar geboorte- en huwelijksakte heette de vrouw van Charles Gevaert met haar voornamen Elise Charlotte. In alle andere bronnen staat zij vermeld als Alice. Ook op het grafmonument staat zij vermeld als Alice Verhelst.
2. Op 21-2-1898 komt in dit huis in de Bagattenstraat de pas getrouwde liberale advocaat Louis Varlez (1868-1930) wonen. Hij schreef talloze sociologische monografieën en introduceerde in 1900 een systeem van werkloosheidsverzekering. Na zijn professoraat aan de Gentse universiteit trad hij in dienst van de Volkenbond te Genève.

Bronnen

De gegevens betreffende de familiale achtergrond werden verkregen via de registers van de burgerlijke stand en de bevolkingsregisters van Gent.

Voor gegevens betreffende studies en loopbaan zie :

A la mémoire du docteur Charles Gevaert. Gand. Imp. Ad Hoste 1902.

Acta Oto-Rhino-Laryngologica Belgica. Liber memorialis 1890-1980.

Archief Rectoraat R.U.G.: dossier Gevaert en inschrijvingsregisters.

Betreffende difterie zie:

Dr. E. Lagrange: Le serum antidiphtherique in,

Les cahiers de la Biloque. Revue medicale Gantoise. 3e. Année _ N° 6. Novembre-Décembre 1953. p. 276-282.

W.P. encyclopedie 1950 uitg. Elsevier

Lemma diphterie: prof. Dr. E.Gorter

Over Sidonie Verhelst zie:

A.M. Simon - Van der Meersch: De eerste generatie meisjesstudenten aan de R. U. G. 1882-1930, in : Uit het verleden van de R.U.G./ red. K. De Clercq p. 33-34.

M. Beeckman, A. Capiteyn, G. Van Doorne: Straatnamen Gentbrugge. Uitg. Snoeck, Gent 2007. p. 81-82.
